گزارش

صف‌آرایی در مقابل دیپلماسی

ادامه از صفحه ۲

این گروه بر این باورند که فشار حداکثری می‌تواند ایران را به تغییر رفتار وادار کند و تهدیدات امنیتی را کاهش دهد.

مذاکره با هر کشوری به‌جز رژیم صهیونیستی، گامی رو به جلو است

هرچند در ایران مخالفان بر تابوبودن مذاکره تأکید دارند و مذاکره با آمریکا را با توجه به مناسبات چند سال اخیر، غیر قابل قبول اعلام می‌کنند، اما به گفته مجید نصیرپور، نماینده مجلس شورای اسلامی به «شرق»، «مذاکره با هر کشوری به‌جز رژیم صهیونیستی، می‌تواند گامی مؤثر در راستای تأثیرگذاری بیشتر در دنیا باشد. با تعریف منافع مشترک، می‌توانیم مسائل را حل کرده و از طریق گفت‌وگو، مشکلات را برطرف کنیم. هر نوع گره‌گشایی نیازمند مذاکره است». نماینده شهرستان سراب در ادامه تأکید داشته است: «با آمریکا به‌عنوان کشوری با نفوذ و امکانات اقتصادی زیاد، در راستای تأمین منافع مذاکره داشته باشیم، اما با توجه به تاریخچه روابط ما و بدبینی‌هایی که نسبت به پایبندی آمریکا به نتایج مذاکرات وجود دارد، کار کمی دشوار می‌شود. بنابراین در مذاکرات باید تلاش کنیم منافع کشورمان به‌طور حداکثری حفظ و تأمین شود». این نماینده عضو فراکسیون مستقلین مجلس توضیح داده است: «مجلس به‌طور مستقیم وظیفه خاصی در نظارت بر مذاکرات ندارد، اما کمیسیون‌های تخصصی می‌توانند با توجه به ارتباط خود با دستگاه‌های اجرائی، تأثیرگذار باشند. این کمیسیون‌ها در هیئت‌هایی که برای مذاکرات با کشورهای مختلف اعزام می‌شوند، نقش مهمی دارند». نصیرپور گفت: «به‌ویژه کمیسیون امنیت ملی باید صرف‌نظر از گرایش‌های سیاسی اعضای خود، تلاش کند منافع ملی و امنیت کشور را تأمین کند. مهم است که نظارت‌هایی که انجام می‌دهیم، از یک دیدگاه خاص سیاسی نباشد». نماینده شهرستان سراب اضافه کرد: «مجلس شورای اسلامی با وجود تنوع سیاسی، باید خروجی‌های خود را در راستای منافع نظام و مردم قرار دهد و باید به دلایل مختلف در این مسیر حرکت کنیم و منافع جریانی و سیاسی را بر مسائل ملی ترجیح ندهیم. با توجه به مشکلات کشور، باید استراتژی‌هایی طراحی کنیم که به دولت کمک کند فشارها را از دوش مردم بردارد». او در رابطه با رویکرد دولت گفت: «رویکرد دولت در این زمینه متعاملانه و فعال است. روش‌هایی که اتخاذ کرده‌اند، هم در سطح منطقه‌ای و هم فرامنطقه‌ای، قابل قبول به نظر می‌رسد. دولت باید با تمام قدرت تلاش کند تا این مسیر را ادامه دهد، البته ضروری است که هماهنگی لازم با دستگاه‌های مسئول برقرار شود». نصیرپور در ادامه بیان کرد: دولت بخشی از وظیفه تنظیم روابط ساختاری را بر عهده دارد، اما ما در کشور شورای راهبردی سیاست خارجی داریم که شامل مجموعه‌ای از دستگاه‌های حاکمیتی است. بنابراین هرگونه اقدامی باید با هماهنگی این شورا انجام شود تا منافع و امنیت ملی به بهترین شکل تأمین شود. نماینده شهرستان سراب اضافه کرد: متأسفانه برخی از مخالفان دولت که به افراطی‌ها معروف هستند، باید به این نکته توجه کنند که چالش‌هایی که ایجاد می‌کنند، تنها به ضرر دولت نیست، بلکه کشور را نیز دچار مشکل می‌کند. او با بیان اینکه نگران رفتار افراط‌گرایان هستیم، گفت: «افراط‌گرایان سال‌های اخیر، شباهت‌های زیادی با افراطیون صهیونیستی دارند و در یک مسیر حرکت می‌کنند. آنها باید از این فضا فاصله بگیرند و خود را در معرض این اتهام قرار ندهند؛ زیرا این مسئله در تاریخ سیاسی ثبت خواهد شد. اگر واقعا به پیشرفت جمهوری اسلامی علاقه‌مند هستند، باید با واقع‌بینی برخورد کنند و فشارهای سیاسی خود را تحت عنوان انتقاد از دولت وارد نکنند».

بررسی راهکارهایی برای مقابله با تلاش‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای انزوا و تضعیف ایران در چند سال اخیر

خفگی ژئوپلیتیک

حامد نقی‌لو
کارشناس سیاست خارجی

در طول چند سال اخیر، کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تلاش‌های زیادی برای خفگی ژئوپلیتیک ایران انجام داده‌اند. این تلاش‌ها به دلایل مختلف اقتصادی، نظامی و سیاسی انجام می‌شود. در بررسی این تلاش‌ها و تأثیرات آنها بر ایران به دنبال راهکارهای ممکن برای مقابله با این چالش‌ها هستیم.

تلاش برای کاهش اهمیت استراتژیک ایران

یکی از راه‌های اصلی برای تضعیف ایران، رقابت‌های اقتصادی با ایجاد خطوط انتقال انرژی جایگزین بوده است. کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای با ایجاد پروژه‌هایی مانند ترک‌استریم (TurkStream) و تاناپ (TANAP) سعی در کاهش اهمیت استراتژیک ایران به عنوان یک مسیر ترانزیتی مهم انرژی دارند. همچنین تحریم‌های اقتصادی و تحریم‌های نفتی اعمال‌شده توسط آمریکا و اتحادیه اروپا نیز به تضعیف اقتصاد ایران کمک کرده‌اند.

رقابت‌های نظامی

ایجاد رقابت‌های نظامی میان کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، تلاشی برای خفگی ژئوپلیتیک ایران بوده که سال‌هاست پیگیری می‌شود. این رقابت‌ها شامل حضور نظامی کشورهای فرامنطقه‌ای در منطقه، تشکیل اتحادیه‌های نظامی منطقه‌ای و همکاری‌های نظامی میان کشورهای منطقه است.

حضور نظامی آمریکا: حضور نظامی آمریکا در خلیج فارس و کشورهای همسایه ایران، یکی از عوامل اصلی افزایش فشارهای نظامی بر ایران است. این حضور نظامی باعث افزایش تنش‌ها و ایجاد ناامنی در منطقه می‌شود.

اتحادیه نظامی عربستان سعودی و امارات متحده عربی: عربستان سعودی و امارات متحده عربی با تشکیل ائتلاف‌های نظامی و انجام مأموریت‌های مشترک نظامی در مناطق مختلف، تلاش می‌کنند حضور نظامی ایران را تضعیف کنند و تعادل قدرت را به نفع خود تغییر دهند. این کشورها همچنین با حمایت مالی و نظامی از گروه‌های نظامی مخالف ایران در منطقه به ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در داخل ایران کمک می‌کنند.

تمرینات نظامی مشترک و تبادل اطلاعات: کشورهای منطقه‌ای مانند عربستان سعودی، امارات متحده عربی و بحرین با انجام تمرینات نظامی مشترک و تبادل اطلاعات نظامی، تلاش می‌کنند توانمندی‌های نظامی خود را افزایش دهند و به عنوان یک نیروی بازدارنده در مقابل ایران عمل کنند.

نقش ترکیه و آذربایجان: ترکیه و آذربایجان نیز با همکاری‌های نظامی و نقش فعال در منطقه، به افزایش فشارهای نظامی بر ایران کمک می‌کنند. ترکیه با انجام تمرینات نظامی مشترک، خرید تسلیحات پیشرفته و ایجاد پروژه‌های ترانزیتی جایگزین، نقش مهمی در تعادل قدرت منطقه‌ای دارد. آذربایجان نیز با همکاری نزدیک با ترکیه و اسرائیل، به تقویت توانمندی‌های نظامی خود پرداخته و نقش خود را در کاهش اهمیت جغرافیایی ایران ایفا می‌کند.

سیاست‌های ژئوپلیتیک

سیاست‌های ژئوپلیتیک کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نقش مهمی در تلاش برای خفگی ژئوپلیتیک ایران دارند. این سیاست‌ها شامل حمایت از گروه‌های تروریستی، تشکیل اتحادها و ائتلاف‌های سیاسی و اقتصادی و ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در منطقه است. کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای با حمایت مالی و نظامی از گروه‌های تروریستی در سوریه، پاکستان و افغانستان تلاش می‌کنند نقش ایران را تضعیف کنند. این گروه‌ها با ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در مناطق مرزی با ایران، تلاش می‌کنند موقعیت ژئوپلیتیک ایران را تضعیف کنند. همچنین کشورهای منطقه‌ای با تشکیل اتحادها و ائتلاف‌های سیاسی و اقتصادی مانند اتحادیه نظامی عربستان سعودی و امارات متحده عربی و همکاری‌های اقتصادی خلیج فارس (GCC)، تلاش می‌کنند ایران را منزوی کنند و نفوذ آن را در منطقه کاهش دهند. در این بین ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در مناطق مرزی و داخل ایران یکی دیگر از راه‌های تضعیف نقش ژئوپلیتیک ایران است. این تلاش‌ها شامل حمایت از گروه‌های مخالف و ایجاد بحران‌های سیاسی و اقتصادی در داخل ایران است. استراتژی‌های ایران و راهکارهای مقابله با چالش‌هایی از این دست شامل موارد مختلفی از جمله موارد ذیل است:

۱. توسعه زیرساخت‌ها: توسعه و تقویت خطوط لوله نفت و گاز داخلی و بین‌المللی می‌تواند به افزایش توانایی صادرات انرژی و کاهش وابستگی به مسیرهای ترانزیتی خارج از کشور کمک کند. به عنوان مثال، پروژه خط لوله صلح که از ایران به پاکستان و هند متصل می‌شود، یک راهکار مهم برای افزایش صادرات انرژی است. افزایش ظرفیت ترانزیت کالاها و کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل از طریق توسعه شبکه‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، ریلی و دریایی امکان‌پذیر است. پروژه‌هایی مانند راه‌آهن شمال-جنوب که ایران را به آسیای میانه و روسیه متصل می‌کند، نمونه‌ای از این راهکارهاست. توسعه و بهره‌برداری از بنادر تجاری مانند بندر چابهار و بندر عباس می‌تواند به افزایش ظرفیت صادرات و واردات ایران و تقویت نقش جغرافیایی ایران کمک کند.

۲. همکاری‌های منطقه‌ای: افزایش تعاملات اقتصادی و تجاری با کشورهای همسایه مانند عراق، ترکیه، افغانستان و پاکستان می‌تواند به کاهش تأثیر تحریم‌ها کمک کند. به عنوان مثال، پروژه‌های مشترک انرژی و ترانزیت با این کشورها می‌تواند به افزایش تعاملات اقتصادی کمک کند. پیوستن به اتحادها و سازمان‌های منطقه‌ای مانند سازمان همکاری شانگهای (SCO) و اتحادیه اقتصادی اوراسیا می‌تواند به تقویت روابط اقتصادی و سیاسی با کشورهای عضو و کاهش فشارهای خارجی کمک کند. به عنوان مثال، عضویت در سازمان همکاری شانگهای می‌تواند به افزایش همکاری‌های امنیتی و اقتصادی با کشورهای آسیایی منجر شود. ایران می‌تواند با ایجاد همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه با کشورهای همسایه و منطقه‌ای، به تقویت روابط اقتصادی و سیاسی خود بپردازد. به عنوان مثال، همکاری‌های دوجانبه با ترکیه و پاکستان می‌تواند به افزایش تجارت و همکاری‌های امنیتی منجر شود.

۳. دیپلماسی فعال و مقابله با ضعف‌ها: تقویت روابط دیپلماتیک با کشورهای بزرگ مانند چین، روسیه و کشورهای اروپایی می‌تواند به افزایش سرمایه‌گذاری‌ها و توسعه اقتصادی ایران کمک کند. توافق‌نامه‌های همکاری اقتصادی و سیاسی با این کشورها نمونه‌هایی از این راهکارها هستند. به عنوان مثال، توافق‌نامه‌های انرژی با چین و روسیه می‌تواند به تقویت اقتصاد ایران کمک کند. تلاش برای مذاکره و حل‌وفصل مسائل با کشورهای مخالف مانند عربستان سعودی و امارات متحده عربی می‌تواند به کاهش تنش‌ها و افزایش همکاری‌های منطقه‌ای کمک کند. به عنوان مثال، مذاکره برای حل مسائل منطقه‌ای مانند بحران یمن و سوریه می‌تواند بر کاهش تنش‌ها مؤثر باشد. حضور فعال در سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و سازمان همکاری اسلامی (OIC) می‌تواند به دفاع از منافع ملی ایران و افزایش نقش ایران در مسائل جهانی و منطقه‌ای یاری دهد. به عنوان مثال، مشارکت در مذاکرات هسته‌ای و توافق‌نامه‌های بین‌المللی می‌تواند موجب کاهش فشارهای بین‌المللی و افزایش همکاری‌های بین‌المللی شود. ایران می‌تواند با تقویت دیپلماسی فرهنگی از طریق تبادل فرهنگی، علمی و آموزشی با کشورهای دیگر، به افزایش تعاملات فرهنگی و تقویت روابط بین‌المللی بپردازد.

۴. توسعه اقتصادی: کاهش وابستگی به نفت و گاز و توسعه بخش‌های دیگر اقتصادی مانند صنایع معدنی، کشاورزی، فناوری اطلاعات و گردشگری می‌تواند به تقویت اقتصاد داخلی کمک کند. به عنوان مثال، توسعه صنایع معدنی و کشاورزی می‌تواند به افزایش صادرات غیرنفتی منجر شود. ایجاد محیطی مناسب برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی از طریق اصلاحات اقتصادی، کاهش بوروکراسی و افزایش شفافیت می‌تواند به توسعه اقتصادی ایران کمک کند. به عنوان مثال، گسترش و تقویت مناطق آزاد تجاری و ایجاد قوانین حمایتی برای سرمایه‌گذاران خارجی می‌تواند به جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید کمک کند. حمایت از بخش خصوصی و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط می‌تواند به افزایش تولید داخلی و ایجاد اشتغال کمک کند. تسهیل دسترسی به منابع مالی، کاهش بوروکراسی و ارائه تسهیلات مالیاتی از جمله راهکارهای حمایت از بخش خصوصی است. به عنوان مثال، ارائه تسهیلات مالیاتی و وام‌های ارزان‌قیمت به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط می‌تواند به تقویت بخش خصوصی کمک کند.

۵. استفاده از ظرفیت‌های جغرافیایی: ایران می‌تواند با استفاده از موقعیت جغرافیایی خود به عنوان یک پل ارتباطی بین شرق و غرب، نقش خود را تقویت کند. توسعه مسیرهای ترانزیتی بین‌المللی مانند مسیرهای جاده‌ای و ریلی که آسیا و اروپا را از طریق ایران به هم متصل می‌کنند، نمونه‌هایی از این راهکارها هستند. به عنوان مثال، پروژه راه‌آهن شمال-جنوب که ایران را به آسیای میانه و روسیه متصل می‌کند، می‌تواند به افزایش ترانزیت کالاها کمک کند. ایجاد و توسعه مناطق آزاد تجاری در نقاط استراتژیک کشور می‌تواند به جذب سرمایه‌گذاری و تقویت تجارت بین‌المللی کمک کند. مناطق آزاد تجاری می‌توانند به عنوان مناطق اقتصادی ویژه برای توسعه و تجارت عمل کنند. به عنوان مثال، منطقه آزاد چابهار می‌تواند به عنوان یک قطب تجاری و اقتصادی در منطقه عمل کند.

۶. تقویت همکاری‌های علمی و فناوری: توسعه و ایجاد پارک‌های فناوری می‌تواند به تقویت توانمندی‌های علمی و فناوری ایران کمک کند. این پارک‌ها می‌توانند به جذب نخبگان و محققان علمی و ایجاد همکاری‌های تحقیقاتی منجر شوند. به عنوان مثال، پارک‌های فناوری در تهران و اصفهان می‌توانند به تقویت توانمندی‌های علمی ایران یاری دهند.

همکاری‌های بین‌المللی علمی و تحقیقاتی با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی برجسته جهانی می‌تواند به تقویت توانمندی‌های علمی و فناوری ایران منجر شود. به عنوان مثال، همکاری‌های تحقیقاتی با دانشگاه‌های برتر جهان می‌تواند به تبادل دانش و تجربه‌های علمی منجر شود. حمایت از نوآوری و کارآفرینی از طریق ایجاد محیطی مناسب برای استارتاپ‌ها و کسب‌وکارهای نوآورانه می‌تواند به تقویت توانمندی‌های فناوری و ایجاد اشتغال منجر شود. به عنوان مثال، ایجاد صندوق‌های حمایتی برای استارتاپ‌ها و ارائه تسهیلات مالی به کارآفرینان می‌تواند به رشد نوآوری کمک کند.

بنابراین استراتژی ما برای مقابله با چالش‌های ژئوپلیتیک و تقویت موقعیت خود شامل توسعه زیرساخت‌ها، افزایش همکاری‌های منطقه‌ای، دیپلماسی فعال، توسعه اقتصادی، استفاده از ظرفیت‌های جغرافیایی و تقویت همکاری‌های علمی و فناوری است. با اجرای این راهکارها، ایران می‌تواند این چالش‌ها را مدیریت کرده و موقعیت خود را تقویت کند.